

Tendències

Un gran repte en salut mediambiental

Tòxics en la vida quotidiana

L'OMS demana que s'actui contra les substàncies químiques més perilloses

ANTONIO CERRILLO
ANA MACPHERSON
Barcelona

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) va fer la setmana passada una advertència seriosa. Determinades substàncies químiques presents en la vida quotidiana, i que actuen com a disruptors endocrins (és a dir, alteren la regulació hormonal), estan contribuint a un augment de les malalties hormonals. Els experts conclouen que darrere d'aquestes substàncies, disperses en el medi ambient i que arriben a l'home a través dels aliments, hi ha moltes de les malalties que estan augmentant.

Desenes d'estudis han relacionat, per exemple, el bisfenol A, utilitzat com a matèria primera per a determinats plàstics, amb malalties hormonals. El "menyspreu" dels que fan les lleis

GRAN FOCUS DE PREOCUPACIÓ

Els disruptors endocrins són productes que actuen com hormones

EFFECTES PRINCIPALS

Obesitat, diabetis, pubertat precoç, pèrdua de qualitat del semen i càncer

envers els epidemiòlegs explica que s'estiguin endarrerint les normes per evitar productes la perillositat dels quals ja està demostrada, segons Nicolás Olea, catedràtic de Medicina Interna de la Universitat de Granada.

Els investigadors de l'OMS conclouen que, en els últims deu anys, la quantitat d'informació científica sobre els efectes de les substàncies químiques és tan aclaparadora que justifica la necessitat d'actuar per frenar-ne els danys. Els disruptors endocrins (compostos químics que es comporten com hormones) estan afectant la salut reproductiva de la dona; la qualitat del semen; provoca afectacions en els primers mesos de gestació del fetus masculí, i diverses classes de càncer. A més, aquestes substàncies s'associen cada vegada més amb l'increment de trastorns de la tiroide, de l'aprenentatge, de l'obesitat i altres afectacions del metabolisme.

"El fetus mascle és extraordinàriament sensible als estrògens, siguin naturals o exò-

1 Alquilfenols
Matèria primera en la fabricació de detergents o roba (encara que el seu ús a Europa està restringit)

2 Bisfenol A
Matèria primera utilitzada per fabricar pintures i plàstics amb resina epoxi i policarbonat. Pot alliberar-se de les llaunes de conserves recobertes de plàstic, envasos i estris de cuina elaborats amb policarbonat i paper tèrmic dels tiquets de compra. (Ja eliminat dels biberons)

3 Ftalats
Plastificant de plàstics PVC utilitzats en joguines, tèxtils, moquetes, cortines i d'altres

4 Substàncies perfluorades
Impermeabilizants i antiadherents. Utilitzats en estris i paper de cuina, antiadherents, teixits, moquetes i fil dental

5 Piroretardants bromats (PBB)
Retarden les flames en tapisseries, equips elèctrics i electrònics i materials aïllants de construcció

6 Parabens
Conservants utilitzats en productes cosmètics i d'higiene personal com cremes, gels i xampús

7 Filtres ultraviolats (filtres UV)
En cremes solars

8 Pesticides organoclorats
Utilitzats com a plaguicides en jardins i horts. També contenen els aliments els PCB (residus de vells equips elèctrics) i les dioxines policlorades (formades en la incineració de residus)

IL·LUSTRACIÓ: Augusto Costhanzo / LA VANGUARDIA

El cos, dipòsit de productes químics

■ Els experts continuen preocupats per la concentració de compostos orgànics persistents (COP), com els vells coneguts DDT o PCB. Els COP s'acumulen a l'organisme com a residu i són potencials desencadenants de malalties hormonals o potents disruptors endocrins. De fet, el nostre cos és un dipòsit dels productes químics que es troben al medi ambient i els ingerim.

El 72% de la població catalana acumula al seu organisme restes de 10 o més COP,

com els PCB i el DDE (el principal producte de degradació de l'insecticida DDT), segons els treballs elaborats per l'epidemiòleg de l'IMIM Miquel Porta, que ha conclòs que la presència d'aquests compostos tòxics és comuna en tota la població.

La seva presència ha minvat des que van ser detectats durant els anys setanta, però un estudi recent de Luis Domínguez Boada, investigador de la Universitat de Las Palmas de Gran Canaria, ha descobert encara

avui la presència de DDT i de PCB en un total de 50 marques de mantega, perquè aquests compostos romanen en la cadena alimentària a través dels greixos. "A causa de la presència d'aquests residus, encara hi ha un risc d'exposició a través dels aliments grassos", explica Nicolás Olea.

El nou risc és la comercialització de nous pesticides i fungicides organofosforats que, encara que no són persistents, "s'estan utilitzant molt alegrement".

gens, per tant, les malalties són més freqüents als individus exposats a aquests contaminants", afirma Nicolás Olea. Els experts relacionen també aquestes substàncies químiques amb l'augment dels càncers de mama en dones joves (un 7% anual) que vinculen a la possible exposició durant el desenvolupament intrauterí.

"Hi ha molt coneixement sobre la vinculació dels disruptors endocrins i el càncer de pròstata i de tiroide, i no hi ha dubtes sobre la influència del bisfenol A en l'expansió de la diabetis classe II", assenyala Miquel Porta, investigador de l'Institut Municipal d'Investigacions Mèdiques (IMIM). "Alteren la funció de les cèl·lules beta del pàncrees, ha quedat demostrat en ratolins i aquesta alteració genera resistència a la insulina", explica. "Masses evidències perquè no s'hi faci res", sentència.

La preocupació de l'OMS s'estén sobretot a un conjunt de

ON SÓN

Envasos de plàstic, cosmètics, interior de les llaunes i paelles antiadherents

FREQÜÈNCIA

L'OMS adverteix sobre l'exposició diària a alguns d'aquests compostos

compostos que sotmeten l'organisme humà a dosis contínues, diàries. Entre les substàncies més perilloses hi ha el bisfenol A, una matèria primera utilitzada per a la fabricació de plàstics amb resines epoxi i policarbonats i que poden alliberar, per exemple, els recobriments interiors de les llaunes de conserva, així com certs envasos o el paper dels tiquets de compra. També preocupen els ftalats, plastificants en articles fabricats amb plàstic PVC, com joguines, moquetes, cortines i sòls.

Altres substàncies d'exposició continuada són els parabens, continguts en productes de cosmètica i d'higiene personal (xampús i gels); els almescs (presentes en perfums, colònies i ambientadors). Així mateix, els filtres ultraviolats, com les benzofenones, apareixen en algunes cremes solars. I també creixen les sospites sobre les substàncies perfluorades (PFOS, PFOA), utilitzades com a impermeabilizants (en teixits) i antiadherents (en estris de cuina).